

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องศึกษาการบรรลุนิยามของพระเวทขทรวนิยเถระมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ เพื่อการศึกษาการบรรลุนิยามในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท, เพื่อศึกษาแนวทางปฏิบัติเพื่อบรรลุนิยามในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท, เพื่อศึกษาประวัติการสั่งสมบารมีและการบรรลุนิยามของพระเวทขทรวนิยเถระ โดยอาศัยข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาไทยและภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และใช้อรรถกถาจากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) รายละเอียด ได้ค้นคว้าจากหนังสือ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบรรลุนิยามในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) จึงสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การบรรลุนิยามกล่าวโดยสรุป คือ การบรรลุโลกุตตรธรรม ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง, การรู้แจ้งแทงตลอดอริยสัจ ๔ โดยการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา เจริญสมณะและวิปัสสนาตามหลักการเจริญสติปัฏฐาน ๔ คือ การกำหนดรู้ กาย, เวทนา, จิต, ธรรม ทั้ง ๔ อย่างนี้รวมลงก็คือ “รูปและนาม” ให้เห็นเป็นไตรลักษณ์ตามความเป็นจริง เมื่อวิปัสสนาญาณแก่กล้าดำเนินตามวิปัสสนาวิถีสู่ปฏิบัติสามารถละสังโยชน์และอนุสัย ได้ตามกำลังของมรรค สามารถบรรลุมรรคผลนิพพานสำเร็จเป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ และบุคคลผู้บรรลุนิยามในพระพุทธศาสนายังจำแนกออกเป็น ๗ ประเภท คือ ท่านผู้เป็นอุกโตภาควิมุตติ ท่านผู้เป็นปัญญาวิมุตติ ท่านผู้เป็นกายสักขี ท่านผู้เป็นทวิภูมิตะ ท่านผู้เป็นสัทธาวิมุตติ ท่านผู้เป็นธัมมานุสारी ท่านผู้เป็นสัทธานุสारी เมื่อบรรลุพระอรหันต์ โดยเจริญวิปัสสนาล้วนก็ดี ได้เฉพาะรูปฌานก็ดี ได้ทั้งรูปฌานและอรุณฌานและนิโรธสมาบัติก็ดี ย่อมได้ทั้งเจโตวิมุตติและปัญญาวิมุตติทั้งหมด ปัจจัยหรือเหตุให้เกิดการบรรลุนิยามนั้น สรุปได้ว่า การได้มิตริดี สำคัญต่อชีวิตมนุษย์อย่างมาก ผู้ต้องการความเจริญในการดำเนินชีวิตไปในทางที่ดี ไม่มีการเบียดเบียนตนและผู้อื่น ความมีกัลยาณมิตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันหนึ่ง ในมงคลสูตร ซึ่งเป็นพระสูตรที่ว่าด้วยสิ่งที่เป็นมงคล พระพุทธเจ้าทรงวางหลักการดำเนินชีวิตที่เป็นไปเพื่อความเจริญ

เป็นมงคลแก่ชีวิตกล่าวคือ การไม่คบคนพาล การคบหาสมาคมกับบัณฑิตหรือกัลยาณมิตร ท่านได้ยกไว้เป็นอันดับแรก นี่เป็นหลักการดำเนินชีวิตทางโลกเพื่อให้อยู่สุข เป็นชีวิตที่ปลอดภัย อันดับแรกจะต้องเว้นการคบคนพาล คบหากัลยาณมิตร ส่วนในทางธรรมผู้ที่จะเจริญในทางธรรมถึงกับให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด ก่อนอื่นจะหนีจากความเป็นผู้มีกัลยาณมิตรไปไม่ได้เช่นกันความมี

กัลยาณมิตรคือบุพนิมิตแห่งการเจริญธรรมมรรคมีองค์ ๘ กัลยาณมิตรเป็นผู้ชี้แนะ และชี้แนะสิ่งดี ๆ เข้ามาหาผู้แสวงหาผู้คบหาสิ่งดี ๆ ที่ยังไม่เกิดก็จะเกิด ที่เกิดแล้วจักเจริญ สิ่งไม่ดีที่เกิดขึ้นแล้วจะเสื่อมไป

และแนวทางการบรรลุธรรมนั้น ต้องเริ่มจากการศึกษาการปฏิบัติโดยลำดับ เมื่อศึกษาและปฏิบัติย่อมเกิดศรัทธา เพราะผลของการปฏิบัติของตน จากนั้นจึงเริ่มชวนขยายคือ เข้าไปใกล้ เพื่อฟังธรรม จำธรรมเหล่านั้นนำมาพิจารณา เมื่อพิจารณาย่อมเห็นคุณและโทษ เมื่อเห็นคุณและโทษความเพียรในการละย่อมเกิด

วิปัสสนา หมายถึง การกระทำอันเป็นที่ตั้งแห่งการเห็นแจ้งในรูปนามโดยความเป็นไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ที่เกิดขึ้นทางทวารทั้ง ๖ โดยองค์ธรรมของวิปัสสนาภาวนา ได้แก่ ปัญญาเจตสิก คือ ปัญญาที่เห็นแจ้งชัดในรูปนามหรือขันธ ๕ ว่ามีลักษณะของความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความไม่ใช่ตัวตน เป็นภาวนาปัญญาที่ทำให้จิตของผู้ปฏิบัติวิปัสสนาพ้นจากทุกข์ทั้งปวง และมุ่งสู่ความสงบที่เป็นโลกุตตระอันมีนิพพานเป็นจุดหมายสูงสุดในพุทธศาสนา ซึ่งปัญญาชนิดนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการเจริญวิปัสสนาเท่านั้นจนทำให้เข้าใจถึงอริยสัจ ๔ จนบรรลุ มรรค ผล นิพพาน ตามกำลังสติปัญญาญาณของแต่ละบุคคล

ในหลักการเบื้องต้นในการปฏิบัติวิปัสสนานั้น สติจะพัฒนาได้ด้วยการกำหนดรู้รูปนาม ในปัจจุบันขณะอย่างต่อเนื่อง ด้วยการบริกรรมคำว่า หนอ ในทุกอิริยาบถ จนสามารถตามรู้รูปนาม ได้ชัดเจนจนรู้เห็นความเกิดดับอย่างรวดเร็วของสภาวะธรรม ที่กำลังกำหนดอยู่ และมีเรื่องควรรู้เบื้องต้น เช่นควรหาโอกาสเรียนรู้จากครู หรืออยู่ในความควบคุมของ พระวิปัสสนาจารย์ที่ดีมีความรู้ความชำนาญ โดยเฉพาะมีคุณธรรมในการปฏิบัติตน ตลอดเวลาที่อยู่ปฏิบัติวิปัสสนา กัมมัฏฐาน สิ่งที่ควรคำนึงคือ อาหารที่เหมาะสม อากาศที่เหมาะสม อิริยาบถที่เหมาะสมความเพียรที่พอดี เว้นจากคนพาล อยู่ใกล้ชดกัลยาณมิตรและน้อมใจไปสู่ความสงบ นอกจากนั้นยังมีวิธีสมาทานกัมมัฏฐาน วิธีปฏิบัติวิปัสสนา การฟังเทศน์

สติปัญฐาน ๔ คือ สติที่เข้าไปตั้งไว้ หรือ สติที่ตั้งไว้มั่น การเจริญสติ การเจริญฌาน การพิจารณาธาตุ ๔ หรือกองอกุศล เป็นนอมตธรรม มาตรฐานแห่งการบรรลุธรรม เพื่อความบริสุทธิ์ เพื่อความรู้แจ้งพระนิพพาน เพื่อละความเห็นผิด ละสมุทัย ละราคะ และการละอาสวะ ไม่ว่าพระใหม่ พระเสขะและพระอเสขะพึงสมาทาน มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ และละความยินดียินร้ายในโลก และอานิสงส์ของการเจริญสติปัญฐานมี ๖ ประการ คือ เพื่อทำให้บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลส ทำให้ล่วงพ้นจากความโศกความร้องไห้พิไรรำพัน ทำให้ความทุกข์กายดับสิ้น ทำให้ความทุกข์ใจดับสิ้น ทำให้บรรลุญาณธรรม มรรคญาณ ผลญาณ และเพื่อทำให้รู้แจ้งพระนิพพาน

การปฏิบัติภาวนา มีอยู่ ๒ ประเภท คือสมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนาในวิสุทธิมรรค กล่าวถึงสัพพัตถกภาวนา กับปาริหาริยาภาวนาการปฏิบัติภาวนาที่เหมาะสม กับจริต มีราคะจริต โทสะจริต โมหะจริต สัทธาจริต พุทธิจริต หรือญาณจริต วิตกจริต การปฏิบัติภาวนาตามประเภท ของบุคคล คือ สมถยานิก และวิปัสสนายานิก ในจุดมุ่งหมายของการภาวนา ผู้ปฏิบัติที่มุ่งสมถภาวนา เพียงอย่างเดียวจะมีสภาพจิตที่สงบตั้งมั่น ส่วนวิปัสสนาภาวนานั้น หมายถึงการฝึกจิตให้เข้าไป เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ อย่างมีสติสัมปชัญญะ เป็นปัญญาที่รู้เห็น ไตรลักษณ์ หลักการปฏิบัติ วิปัสสนาภาวนา มีวิธีปฏิบัติ ๔ วิธี คือ สมถปุพพังคมนัย วิปัสสนาปุพพังคมนัย ยุคินทณนัย ธัมมูทัจจนนัย หลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวเนื่องในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนามี ๑. องค์ธรรมสำคัญ ๔ ประการ คือ วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ๒. สติปัฏฐาน ๔ ๓. โพธิปักขิยธรรม ๔. อานาปานสติสูตร

พระเวรตขทิวรณิเยระได้สั่งสมบารมี ไว้ในพระพุทเจ้าพระองค์ก่อน ๆ ในกาลแห่ง พระพุทเจ้าพระนามว่า ปทุมุตตระ ท่านเกิดเป็นนายท่าเรือ ในนครหังสวดี วันหนึ่งได้เห็นพระองค์ พร้อมด้วยหมู่สาวกเสด็จมายังฝั่งแม่น้ำเพื่อจะข้ามไปอีกฝั่งหนึ่ง ก็บังเกิดจิตเลื่อมใส จึงนิมนต์ พระองค์ให้ประทับในบนเรือแล้วนำส่งข้ามฟาก

ส่วนการบรรลุธรรมของพระเวรตขทิวรณิเยระนั้น สิ่งสำคัญในการปฏิบัติกัมมัฏฐาน นอกจากกัลยาณมิตรและศีลบริสุทธิแล้ว ยังมีปัจจัยเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้แก่ สัปายะ ในที่นี้ผู้วิจัยหมาย เอาโภชนสัปายะ คือ อาหารอันสะดวกสบาย ซึ่งปัจจัยเล็กน้อยนี้เป็นสิ่งที่ทำให้พระเวรตขทิวรณิเยระ ไม่สามารถฝึกจิตให้เกิดสมาธิได้ ตามหลักฐานการบรรลุธรรมของพระเวรตขทิวรณิเยระ ที่ปรากฏกฎ ในพระไตรปิฎก มีเนื้อความว่า “ท่านเพียรบำเพ็ญสมณธรรมอยู่ จิตก็มีอารมณ์เป็นอันเดียวแล้ว ท่านเจริญวิปัสสนาแล้วบรรลุพระอรหัตในระหว่าง ๓ เดือนภายในพรรษานั้นแล และพร้อมด้วย ปฏิสัมภิทาทั้งหลาย” จากเนื้อความนี้ ผู้วิจัยพบว่า ท่านบรรลุอรหัตผลโดยการเจริญวิปัสสนามี สมณะนำหน้า แบบสมถปุพพังคมนัย คือ การอบรมจิตให้เกิดสมาธิเกิดองค์ฌานก่อน จากนั้นยก องค์ฌานขึ้นสู่วิปัสสนาพิจารณาขั้น ๕ รู้แจ้งรูป-นาม เห็นในพระไตรลักษณ์โดยความเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาการบรรลุธรรมเฉพาะบุคคลผู้เดียว คือ การบรรลุธรรมของ พระเวรตขทิวรณิเยระ เป็นผู้ที่ได้สั่งสมบารมีมามากเพื่อความเป็นเอตทัคคะแห่ง ซึ่งในสมัยของ พระพุทเจ้าพระองค์หนึ่ง ๆ จะมีเพียงองค์เดียวเท่านั้นรายละเอียดและการบรรลุธรรมจึงไม่อาจจะ เทียบเคียงกับบุคคลทุกคนและทุกระดับได้งานวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

การนำผลการวิจัยนี้ไปใช้คือการปฏิบัติตามสมถยานิกและวิปัสสนายานิก มีทางปฏิบัติในกัมมัฏฐาน ๔๐ กอง เป็นเบื้องต้น และสติปัฏฐาน ๔ เป็นเบื้องปลาย ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถจะบรรลุธรรมเป็นพระอริยบุคคลชั้นต่าง ๆ ได้ ผู้นำผลการวิจัยนี้ไปใช้จะต้องเข้าใจความแตกต่างกันของแต่ละบุคคล และต้องปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้จึงจะมีความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมได้

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีบุคคลถ้าจะศึกษาในเรื่องเดียวกันนี้ จึงมีข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อ ๆ ไปดังนี้

๑. ศึกษาการบรรลุธรรมของอสีตอริยสาวกในพระพุทธศาสนาเถรวาท
๒. ศึกษาการบรรลุธรรมของพระเถรีในพระพุทธศาสนาเถรวาท
๓. ศึกษาการบรรลุธรรมของคฤหัสถ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท